

Fundamentalismul religios

Nicolae-Emanuel Dobrei

„În politica externă mitul violenței religioase este extrem de util atunci când vrem să împingem societățile nonseculare în rolul negativ. *Ei* încă nu au învățat să elimine influența nefastă a religiei în viața politică. Prin urmare, violența *lor* e irațională și fanatică. Violența *noastră*, pentru simplul fapt că e seculară, e și pacificatoare, rațională și uneori necesară – în mod cu totul regretabil, însă doar pentru a pune stavilă violenței *lor*. Ne simțim obligați să-i îndrumăm, la nevoie cu ajutorul bombelor, pe calea democrației liberale.”

(Cavanaugh, 2009, p. 4)

1. Migrene conceptuale: definirea fundamentalismului religios

Unul dintre puținele lucruri asupra cărora sunt de acord cercetătorii fenomenului denumit generic „fundamentalism religios” (Frunză, 2003 ; Haynes, 2009 ; Jürgensmeyer, 2000 ; Riesebrodt, 1993 ; Ruthven, 2007) este acela că, desigur, nu există un acord asupra sensului acestui termen. Gellner (1992, pp. vii-viii) propune termenul „fundamentalism” pentru fenomenul de întoarcere la credința fermă într-un adevăr unic și absolut al unei comunități religioase – alternativă la raționalism (credința în adevărul obiectiv, însă rezervată în privința posibilităților de a-l identifica) sau relativism (scepticismul total față de ideea de adevăr obiectiv). Însă această definiție nu spune nimic despre dimensiunile sociologice ale fenomenului și conține implicit supoziția caracterului irațional al soluției fundamentaliste la provocările modernității.

O altă definiție (Ruthven, 2007, pp. 5-6 ; Tehranian, 1993, pp. 13-317) desemnează prin fundamentalism religios o mișcare sau un curent de idei prin excelență conservatoare și reactivă : antiseculară, antimodernă, antiimperialistă etc. Însă acest sens sugerează conservatorismul politic (ideea că promotorii acestor idei evită schimbarea societății și doresc păstrarea ordinii existente), când în realitate majoritatea mișcărilor fundamentaliste sunt de-a dreptul revoluționare și oferă soluții pentru o nouă ordine socială (bazată, e drept, pe texte sacre).